

(לשם 20)

ע'אמר אינ' וזהר ע'סבר

ועל זה יתאונן האדם כי גלה ממנו כבוד התורה הודה והדרה ואנחנו ערומים בלא תורה, אי לאותה חרפה ולאותה בושה וכלימה שנשתנינו מכל הדורות שהיו. והכל בשביל שיאמר שהוא מחדד עצמו בפלפול, ואף אם היה הדבר כמו שאמרו הלא אמרו בפרק הרואה (ברכות ס"ג ע"ב) הסכת ושמע הם ואחר כך כתת, פירש רש"י ז"ל שתוק והאזין לשמועתך עד שתהא שגורה בפיה ואחר כך תחתכנה והקשה עליה מה שיש לך להקשות ותרח' תירוצים עד שתתישב לך כדרבא דאמר רבא לעולם ילמד תורה ואחר כך יהגה עד כאן, הרי לך כי אף אם היה פלפול של אמת צריך שיהיה קודם אליו הגרסא, ומכל שכן כי איך יאמרו שהם מחדדין אין זה אלא שמטפשי'ן טפשות גמור והרי עינינו רואות החדוד הזה ומה שהעלו בידם, והנה הבחורים רכי השנים אם היה בהם גרסא דינקותא אין ספק כלל שהיו רגילים ויודעים כמה וכמה מסכתות קודם שיכנסו לחופה לישא נשים, ועתה אין להם מאומה בידם, והכל בשביל שלמודם תוס' דבר שהוא הוספה וכי לא היה טוב יותר שיקנה גוף התלמוד קודם, והכל בשביל שנדפסו התוספות אצל הגמרא.

ואל יעלה על דעתך שהאדם הוא נחשב בעל תורה בשביל שאם יש לפניו משנה או גמרא שיכול לפלפל ולישא וליתן להקשות ולעקור הרים, אל תאמר כי זה בעל תורה שהרי אין התורה עמו רק שהוא חכם ויודע לפלפל, אבל מה שייך לומר עליו שהוא בעל תורה. רק אם התורה היא עמו קודם ויכול לפלפל ולישא וליתן בתורה זהו שהוא חכם בתורה אשר היא עמו אבל שיקראו שם בעל תורה כאשר הובא לפניו שיטת הלכה והוא מקשה ומתרח' בה מה שייך אליו שם בעל תורה דבר זה אינו כלל רק שהוא חכם ויודע לפלפל.

[מה' , נתיב אלס , נתיב התורה ה']

ובאמת צדק"ו רוב הת"ח חיים יכולים לקיים בשלמות מאמר זה דליגמר כל הש"ס חפ"י ולא ידע, דא"כ נערף להם השעה ולא יגיעו לעולם לעיון התורה ולאסוקי שמעתתא הליצא דהילכתא אשר היא המדרגה הכי גדולה בתורה

[לשם האו ח"ב נ"ס , 3 , הרב אלסר -]

ועוד בדור הזה נשתכחה התורה, מחמת כי הלומדים הללו סבורים לעשות כמו הראשונים להחזיק בפלפולים, אך אינם דומים לחכמי צרפת כלל וכלל! הלא לבם היה פתוח כאולם, ותורתם היתה אמנותם, והיו ממיתים עצמם עליה יומם ולילה, לכן השיגו וידעו בפלפולם. אבל עכשו אינם יודעים כן, אלא מבבלים זה את זה, ומבטלין רב היום ועוסקין באותו למוד כחצי יום, והלמוד שלהם עראי דעראי והבטול קבע. אבל בימי חכמי התלמוד הלכו ללמוד עשר שנים ויותר, והיה למודם גדול בקביעות, שאם היה אחד מתעטש לא היו אומרים "אסותא" מפני בטול בית המדרש (ברכות נג, א). מזה הענין יש לדעת רב קביעותם.

ואמרין בכתבות (סג, א; עין שם כל הענין, כי שם הגירסא משונה מכפי שהעתיק המחבר ז"ל כאן): רב יוסף ברה דרבא שדרה אבוה לבי רב קמה דרב יוסף. פסקו ליה שית שנין. כי הוה תלת שנין, מטא מעלי יומא דכפורא, אמר: אזיל ואחזי לאנשי ביתי. שמע אבוה, שקל מנא נפק לאפה. אמר לה: יונתך נזכרת? ואמרי לה: זונתך נזכרת? אטרוד, לא מר אפסיק ולא מר אפסיק. (תרגום: רבא שלח את רב יוסף בנו לבית מדרשו של רב יוסף ע"מ ללמוד שם לפחות

שש שנים. כשעברו שלש שנים, בערב יו"כ, אמר רב יוסף: אלך ואראה את אנשי ביתי. שמע אביו שרוצה לבא, לקח בידו כלי וין ויצא לקראתו ואמר לו: מה קרה, נזכרת בזונתך? ויש אומרים שאמר לו: נזכרת ביונתך? מתוך כך נטרדו, ובין רבא ובין בנו רב יוסף נטרדו ולא אכלו סעודה מפסקת). ראה והבן זה הענין, כמה היו דבקים בתורה, על-כן זכו לרוח הקדש. וכן בארץ צרפת היו עוסקים בעסק גדול וזמן רב, והיו יושבים במקום אחד ללמוד כל התלמוד, והיו חוזרים תמיד, ולא פסקה תורה מפייהם, והיו עושים כמו מעשי הראשונים, כדאמרין: לעולם לגרס אנש ואף-על-גב דמשכח, ואף-על-גב דלא ידע מאי קאמר (ע"י יט, א). ואמרי: מעקרא לגמר אנש, והדר לסבר (שבת סג, א). וכל זה אינם עושים עתה, כי כל אחד רוצה ללמוד תוספות וכל חדושים וחדושי דחדושים קדם שידע צורת התלמוד, אם-כן איך יצליחו, כיון שעושה להפך ממה שאמרו חכמי התלמוד, כי כל מה שנאמר בתלמוד הכל אמת, ואין להשיב עליו או לשנותו, ולא להוסיף ולא לגרע, ועל-כן מרב טרח התלמוד, העיון והפלפול, רבים פורשים מן התלמוד מרב טרח השמועות והדקדוק שאומר על-פה, כי אומרים: מה נזכר להבין סברות מבחוץ, הלואי שהיינו יודעים מה שבתוך הספרים. ואם היו לומדים בקביעות יומם ולילה, אז היו לומדים והיו בקיאים בתלמוד, והיו מתאזים ללמוד, כי היה להם לב להבין בקל, והיה אדם בא ללמוד לעולם, נים ולא נים, תיר ולא תיר, והיו מוסיפים בכך יראת-שמים שלמה, וגם היו מתרבים התלמידים והיו עוסקים תמיד בתורה. אבל עתה מרב טרח השמועות נעשית עליהם ההלכה כמשא כבד, ולא יוכלו עוד להביט בה. ומתוך כך עוסקים בשגעון בליצנות, ומבבללין ומבטלים ועוסקים במיני תחבולות ואין להם יראת-שמים.

[אחרי צדק"ו - עי' ויתורה]

ואשרי מי שיבחר ויוצא ידי שניהם, ונוהג כפי מה שראיתי נוהגין הרבה חכמים שלמים, דהיינו שלומדים בכל יום תלמוד משני מסכתות, מסכת אחת לומדים בו הרבה במרוצה כלי עיון גדול, ואחר כך מסכת אחרת לומדים בה מעט ובעיון ופלפול וחידוד.

[לשם , ע'אמר נא]

הדרך. הלימוד ברוב הישיבות — זה הדרך גרם להם, שלא היה באפשר, שיצמחו מהם תלמידי חכמים, אף שהתמידו בלימודם מאוד, ואין האשמה עליהן. אין אני בא כאן לקבול על איזהו מהישיבות בפרטיות, רק על דרך הישיבות בכלל.

הנה כפי אשר ראינו, לומדין ברוב הישיבות בדרך דומה לזה, למשל כשלומדין מסכת גיטין בחזורים האלו רצין ממוכר ספרים אחד לחבירו לקנות במעט המעות אשר בכיסם, פירושים שונים על מסכת גיטין, הגם שאותו מעות ניתן להם לצורך עצמן. — ובדרך הראשון כבר מעינים בדברי הרשב"א והריטב"א ושאר ספרי ראשונים ואחרונים — וחושבין מחשבות להקשות ולפרק, ולפלפל באותו הדף.

בחזורים יקרים הללו, שאין להם שום ידיעה כלל וכלל מה זה הוא גמ, וממה מדברים במסכת זו — המה מבלין שבוע אחת ויותר, ויושבין על הדף הראשון, וכן על כל דף ודף — המה חושבין מחשבות בענין שאין להם שום ידיעה — וכי איך אפשר להבין דברי הראשונים, דברי הרשב"א והריטב"א אשר דבריהם עמוקים כל כך, אם אין להם שום ידיעה ממסכת זו עדיין.

וכי לא היה טוב יותר — אם היו לומדין עם אותן החזורים בשלשה חדשים הראשונים כל מסכת גיטין — והיינו בערך דף אחד בכל יום, ולדקדק היטב בדברי רש"י וללמוד גם איזהו מן התוספות, עד שיודעין היטב כל המסכת ישר והפוך — ואחר כך בשני חדשים הנשארים מן הזמן, יעינו באיזהו ענינים בהמסכת בעיון גדול עם הרשב"א והריטב"א, וספרי הראשונים ושאר מפרשים.

כי רק אז יבינו את אשר לפנינו, כי דברי הראשונים עמוקים המה מאוד — ואי אפשר בשום אופן להבין דבריהם, ולירד לסוף דעתם, אם אין להם ידיעה בכל הענינים הסובבים את המסכת אשר לומדים — ולכן בודאי אי אפשר לפלפל בענינים שאין להם שום ידיעה כלל וכלל — כי המה ככסיל אשר בחושך הולך.

ואם גם אצל הראשי ישיבות נשרשו השיעורים באיזהו דפים בראש המסכת שלמדו אותן כבר מאה פעמים — הלא להם לדעת, שלהבחורים הללו — הדברים חדשים המה, ואם מדברים מאיזהו הרשב"א או מאיזהו הריטב"א או מאיזהו ראשון או אחרון, אי אפשר להם בשום אופן להבין דבריהם העמוקים — רק הרוב הבחורים חוזרין על הדברים האלו כמו גמרא גמרא זמירתא תהא... וכמו שהבחורים הצעירים לומדין "בר מצוה דרשה"... זאת אמרו לי הרבה בחורים בעצמן, שכותבין על הפנקס לשון הרבי שלו בענגליש, בלי להבין מה שכתבו...

ומצאתי בשלה"ק שכתב בזה הלשון, מצאתי כתוב בדברי הרב רבי שלמה סולידו כך היה הנהגת בישיבת ספרד לעיון בכל שבוע בשני ימים שתי הלכות קצרות ולפלפל בה בכל מה שאפשר כי בהלכה ארוכה אי אפשר לפלפל כפי הצורך, ובשאר הימים היו לומדין בקיאות, ובדרך הזה הפלפול והבקיאות היה עולה בידם עכ"ל.

עיון בצוואת הגאון חות דעת ז"ל שכתב באות ב' בזה הלשון, תקבעו לעצמכם שיעור פשוט בכל יום לא סחות מרף אחד גמרא כסדר הש"ס מלבד שיעור עיון ויהיה זה לחק ולא יעבור עכ"ל.

ובס' מעשה רב [להגאון מוה"ל ז"ל] כתב בזה"ל ללמוד גמרא שני דפין בכל יום עם פירש רש"י ולחזור היטב, והבעל מגיה לס' מאירי במס' כתובות כתב בהקדמה בזה"ל החתם סופר ז"ל היה רגיל לומר לבנו בעל הכתב סופר: תלמוד הרבה גמרא עם פירש רש"י — ובכל מקום שרש"י מביא לישנא אחרת דולג עליה ותלמדנו רק כשתלמוד העיון בעיון עכ"ל.

ועיון בספר לבוש מרדכי ממורי הגאון רבי משה מרדכי עפשטיין ז"ל על מס' בבא קמא שכתב בזה"ל — ובדוק, כי טוב מאוד העצה היעוצה כי תיכף כאשר יוכל ללמוד גמרא ותוספות בעצמו יעשה לו שני לימודים, אחד גמרא עם תוספות בעיון, וחצי היום ילמוד גמרא בלי תוספות, אך לחזור להיות בקי היטב, עכ"ל.

הרי לדברי כולם עיקר גדול הוא לימוד הבקיאות...

תדעו בחזורים הנחמדים מפז שרק בידכם הוא — בידכם לבד — בידכם הוא להעמיד עוד הפעם דור דעה מגדולי ישראל — כי אם לא מכם, ממי יצמחו גדולי ישראל אם לא מבחורי ישיבה, כי לא יצמחו גדולי ישראל מבחורים ההולכין בפאבליק-סקולס או ב"קאלידשעס".

וזה יוכל להיות אך ורק, אם תלמדו הרבה גמרות ולמלאות את כריסכם בש"ס ופוסקים — ושללא לבלות עוד הזמן, עם י"ב דפים גמרא בלבד בחצי שנה.

[מתוך יקנאריס "תנו כבוד לתורה"
ל"ה פירס - תשכ"ה]

ומעיד אני עלי שמים וארץ, שזכותי להכיר רוב גדולי ישראל ממדינות שהיו מקום תורה, וכן הרבה מאד בחורים מופלגים ביותר, וכל אלו הגדולים והמופלגים נודע לי שזכו לכך ע"י שהרבו לקנות רוב או כל מסכתות הש"ס בבחירתם, ולא פסקו פומייהו מגרסא כול"י יומי. הכרתי מאד את הבחור הגאון ר' יוסף שטיינהוז הי"ד מקראקא — שלא נעלם מזכרנו כל הש"ס וד' חלקי שו"ע, ואחד מידידי נוחי נפש ז"ל, ספרו לי שהגאון האדיר מהר"ם אריק זל"ה, מאד נתאונן על אלו שמוציאים כ"כ חלק ידיעות התורה, ומסתפקים בקושיות והיות. ואין במציאות שיהיה אדם גדול בתורה אמיתי עם דעת תורה שלמה, רק אם מקננים בקרבו כל שרשי התורה.

ושאלתי פעם לגאון ישראל החזון איש זי"ע איזהו תלמיד חכם, וענה לי מי שיודע ללמוד דף אחד בארבעים יום וארבעים דפין ביום אחד.

וגאונים אלה היו חוזרים על תלמודם כל ימיהם עד נשימה אחרונה — כמוכח דמצורף לזה צורך דרך הלמוד דרך עיון הישר, לבנות צורתא דשמעתא בדרך הישר ובסברא אמיתית, לירד לעומק כל נקודות הלמוד, ומי שבונה על יסודות נאמנים וזכה ששפע של חידושים מתגלים לו אח"כ — אבל כ"ז אם דעת תורה שלו נכנה על ידיעות מקיפות וקיצור רוב התורה מונח בזכרונו — ועכ"פ חלק גדול מזה.

[מתוך הסניף הע"ה
ואסר אסר "לא"ס
י"ה א"ס"]